

05

A

1154

05

Q. D. B. V.
XXX QVÆSTIONES
EX

PRACTICA
PHILOSOPHIA
COLLECTÆ

Quas
SUB PRÆSIDIO
VIRI

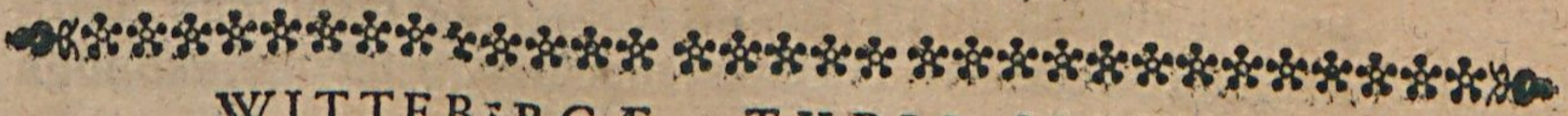
PRÆCLARISSIMI AC PRÆEXIMII,
DN. M. JOHANNIS MICHAELIS
STRUBESINGI

AMPLISSIMÆ FACULT. PHILOSOPHICÆ AD-
JUNCTI MERITISSIMI,
PRÆCEPTORIS, FAUTORIS, ET AMICI SUI
ÆTATEM COLENDI

*Coram Eruditis Publicè pro virili
defendet*

HENRICUS BENNARDI
DRES D:
A. & R.

*In Auditorio Majori ad diem 29. Junii
Anno O. R. M. DC. LXI.*

WITTEBIRGÆ, TYPIS MATTHÆI
HENCKELII

56

h. R.

XXX QUESTIONES
O. O. R. N.

PRAGMATIC

PHILIPPO SOPHIA
COLLECTA

4511 A 50

HENRICUS

DR. MED. ...

...

...

...

...

...

...

11

JOVA JUVA !

Præfatiuncula.

*N*olo in præfatiuncula longâ contrariorum argumentorum serie in dubium vocare, quantam utilitatem Philosophia Practica studio Juris afferat. Sive enim Ethicam, sive Politicam, sive denique Oeconomicam spectes, omnibus hisce peculiare commodum ad Jurisprudentiam addiscendam non deerit; Quæ omnia hic exactè annotare non fert animus, ne in Præfatione sim prolixior & accuratior, in reliquis brevior & negligentior. Hoc interim Epiphonematis instar dico; illum, qui necessitatem Philosophiæ Practicæ ad Juris scientiam derogat, non aliud absurdum committere, ac si lucem soli deneget. Ad ea igitur, quorum gratia hæc prælocutus sum, me accingo, supremum Numen devotè orans, ut præfatus discursus cedat ex voto **ET FELICITER.**

EX ETHICIS

QVÆSTIO I.

An mores sequantur temperamentum?

Ita sensit olim Galenus, & hodiè vestigia ejus legentes, moti inter alias rationes experientiâ, quâ ad amorem sanguineos, ad iram Cholericos, ad metum Phlegmaticos, ad tristitiam denique Melancholicos admodum videmus propensos: Adde, quod pro diversitate Climatum etiam diversorum humorum reperiantur incolæ; Ita ob caloris interni abundantiam Europæi cluent audaces; Africani ob ejusdem

A 2

defe-

fectum formidolosi; Asiatici verò ab calore temperatum inter utrumque medium tenentes. Verum enim verò totam hanc sententiam negare, & contrarium simpliciter defendere velle, utrumque non satis tutum est. Mediam igitur viam eligere præstat, & Limitationibus quibusdam partim contrahere, partim contra objectiones, quas apud Pico- gr. 1. Philos. Moral. cap. 28. videre licet, nos præmunire an- nitamur. Hinc I. dicimus, sententiam hanc admittendam esse, si de propensitate & facilitate ad mores intelligatur: ne- gandam verò si de subsecutione necessaria concludatur. II. Disting: esse inter rō sequi ut causam principalem, adæ- quatam, proximam & sufficientem; & ut minus principa- lem, inadæquatam, remotam & insufficientem. Posteriori modo concedimus temperamentum ad mores referri posse, priori omninò negamus. Et prohi! quot errores inde aliàs propullarent? Sequeretur enim frustra bonos præmiis al- lici, frustra facinorosos pœnis terreri: Naturam esse ob pra- vos mores improbandam, non homines: Omnem rectam institutionem inanem, & vel optimam educationem esse su- pervacaneam; imò omne tolli liberum arbitrium: Quæ quam absolute falsa, humanæque conditioni contraria sint, quemvis non latet. Tantum proinde abest sine prædictis Limitationibus hanc opinionem veram esse, ut potius iis re- motis ceu falsissima rejicienda sit. Cæterum eadem caute- la est accipienda illorum sententia qui astrorum influxum, mores hominum sequi asseverant. Pico gr. 2. Philos. Moral. cap. 35.

QVÆST. II.

*Utrum magis ab excessu quàm defectu in virtute com-
paranda sit abstinendum?*

A Defectu plus cavendum esse nonnulli sibi persua- dent. Ita enim videtur: quia Audacia, ut excessus, magis ad fortitudinem, quàm timiditas; prodigalitas & luxus plus ad liberalitatem & magnificentiam accedit, quàm avaritia & sordities. Cùm igitur Ethici præcipere soleant, in eam par- tem, virtuti similiorem se deflectere, Excessum defectui re-
de

et quidam præferre videntur. Contra eodem argumento alii probare conantur diversum. Mansuetudini enim magis averfari iracundiam, quam lenitatem; & Temperantiæ magis Intemperantiam, quam Defectum contrariari, quis inficiari vellet? Ita pro utrâque parte rationes militent. Nihil, itaque distinctè statui posse rectè autumat Magir. comment. in Arist. Eth. l. 2. c. 9. & cum eo Donalds: Synopsi Philos. Mor. p. 72. In quibusdam enim defectus virtuti est similior, & propterea ab excessu magis virtuoso temperantiam: in aliis verò excessus ad virtutis naturam propius accedit. Seriò tamen prospiciendum est, ne, dum unum extremum vitamus, in alterum incidamus, quod interdum imperitis & incautis hominibus accidere solet; Ut: si quis nimis vitare velit timiditatem vel prodigalitatem, contra sensim audaciæ vel avaritiæ assuescat. Magir. alleg. loco. Heid: System. Phil. Mor. pag. 283.

QVÆST. III.

An affectus ex naturâ tollendi?

Cum Stoicis affectus qui extirpare cupit, naturam simul ut tollat necesse est. Naturales enim sunt homini, ipsique à Deo insiti. Quod igitur à Deo insitum est, id neque malum, neque eradicandum. Hoc potius asserimus, rectæ rationis iudicio eos medium excedentes refrenandos, & ad justam mediocritatem reducendos esse. Heid. syst. Eth. pag. 386. & seqq.

QVÆST. IV.

An affectus moderationem admittant?

Ratio dubitationis est, quòd modo affectus naturales diximus. Cùm igitur naturalia immutabilia esse vulgo dicatur, affectus non moderari posse, jure quis dubitare possit. At enim dum affectus naturales nos statuimus, id facimus, ratione originis seu radicem eorundem, non ratione moderationis, quo modo non naturales sed acquisiti audiunt. Unde nil obstat, cur eos temperari posse negandum sit.

A 3

QVÆST.

QVÆST. V.

An aliquis semetipsum possit odio habere?

Omnibus conservatio sui implantata est; non destructio: neque quisquam malum quàm malum appetit; sed si quandoque malum bono præfert, hoc tanquam *Φαινόμενον* bonum eligit. Odio igitur se habere nequit, quicquid in contrariam partem proferatur. Distinguo tamen 1. Inter odium per se, & per accidens. 2. Inter bonum verum, & apparens. 3. Inter accidens sui, & semet ipsum. Non enim sequitur: hic odit morbum sui corporis, ergò & senet ipsum. Liebenthal. Coll. Eth. Disp. 6. Quæst. 10.

QVÆST. VI.

An leges humanæ hominum obligent conscientias?

Lib. 3. Institut. c. 19. sect. 15. 16. Lib. 4. c. 10. sect. 3. 4. & 5.

Adversarii partes in his nobis agit Calvinus, asserens; Leges humanas forum externum, non internum respicere debere; Cùm 1. Magistratui de conscientiiis hominum judicare neutiquam conveniat. 2. Per id libertas Christiana tollatur & 3. Conscientia soli DEO subjecta sit, non hominibus. At hæ objectiones plus in accessu, quàm recessu habent, si accuratius considerantur. Quod enim 1. argumentum concernit, nos toti concedimus, Magistratui non competere judicium de conscientiiis hominum. At non id circò feret leges easdem obligantes, judiciumque, de conscientiiis DEO *καρδιογνώση* committet? Nullus sanè contextus exinde patet. Ad 2. respondemus, negando libertatem Christianam istis tolli. In N. T. enim absoluti nos sumus à legibus ceremonialibus V. T. non autem à legibus civilibus. Et si posterius non verum est, prius contrarium probandum erit. Ad 3. repetimus responsionem ad superius datam, negando scilicet consequentiam ejusdem. Absit autem ut omnibus indistinctè legibus humanis conscientias obligari astruamus. Duplices enim sunt leges, aliæ justæ de rebus licitis; aliæ injustæ de rebus illicitis. His soluta, illis obligata est nostra conscientia. Adde quod etiam discrimen habendum sit inter per-

personas potestatem ferendi leges habentes, & non habentes.

QVÆST. VII.

An ea, quæ ex iracundia fiunt, veniam mereantur?

Nullus fanè affectus impetuosior est irâ. Hæc enim (verba sunt Lactantii de Irâ DEI Lib. I. c. 5.) cùm in animum cujusdam incidit, velut sæva tempestas tantos excitat fluctus, ut statum mentis penitus fermè immutet. Tum oculi ardescunt, os tremit, lingua titubat, dentes concrepant, alternisque coloribus facies obducitur, nunc suffuso rubore, nunc pallore albescente. Hinc non rarò fit, ut ex iracundiæ calore aliquid delinquentes iracundiæ vehementiam prætexant, qua invitos ad facinus impulsos fuisse conqueuntur, & exinde impunitatem sperant. Sed frustra, nec ex merito. Invitos enim fecisse dicendum non est, cùm propriè illud dicatur invitum, cujus principium est extra agentem. At hinc principium irascendi, vel non, est intra hominem, non extra. Ergò invita actio nominanda non venit, sed potius spontanea. Plus igitur vice simplici culpandus est talis iracundus, tum quod immoderatum istum affectum frenare neglexerit, tum quod delictum tale commiserit. Et si hæc excusatio locum haberet in judiciis, proh! quam ampla fenestra homicidiis aperiretur, cùm ratò homicidium committatur nisi præcedente irâ. Aliud itaque non tam suadet, quàm urget Reipubl. salus, ne maleficia impunita maneant. Id tamen discriminis adhibendum in judicando censeo: Num scil. hanc iracundiam justus quidam dolor, vel atrox injuria expresserit, numve aliqua levisima causa; & ita naturæ vitio deliquerit? Priori causa motus mitiorem pœnam meretur, & excusationem in quantum, non tamen in tantum. Posteriori verò ordinariâ pœna afficiendus est. Plura si cupis adi & audi Excellent. Dominum D. Wendeler. Philos. Pract. pag. 314. Liebenthal. Coll. Ex. Exercit. II. quæstion. 6.

QVÆ-

An aliquis in se ipsum possit esse injurius?

Prolixè hujus quæstionis negativam ex Aristot. defendit Magir. in Comment. ad Aristot. Nicom. l. 5. c. 11. contra Platonem & contra aliorum objectiones. Nos brevitatis ergò omisissis istis oppositionibus, quas passim invenire licet, statuimus; Neminem in se ipsum posse injurium esse. 1. quia duo contraria non possunt esse simul in uno Subjecto. At injuria afficere & injuriam pati sunt talia E. 2. Qui injuriam facit, is alteri debitum aufert, idque vel sibi vel alteri tribuit. Si igitur in se ipsum esset quis injustus, tum sibi ipsi id eriperet simulque tribueret. At hoc absurdum est. Nemo enim sibi ipsi furari potest, cum propriam uxore adulterium committere, aut se ipsum decipere. Ergò & prius erit falsum. At dicat quis cum Platone: Neminem posse alium injuriam afficere, nisi sibi ipsi prius sit injurius. Hoc autem fit, cum appetitus contra rationem insultant, imperiumque, quod ratio in eos habebat, detrectant, & ita imperanti suo non levem inferunt injuriam. Hinc oritur Injustitia; Cum aliàs si dicto rationis audientes fuissent, non nisi quod justum fecissent. Et hoc est, unde Plato colligere vult, etiam in seipsum aliquem posse injurium esse. At non nisi impropria & per *μεταφορικῶς* hæc interna Injustitia nominanda est, non propria. Neque hanc injuriam totus homo erga totum semetipsum committit, sed saltem est discordia internarum partium, quæ irrationales, animæ rationalis imperium denegant, quod sæpè contingit. At exindè nondum probatum est, quod probandum. Propriè autem Injustitiam dicimus illam, quæ erga alium exercetur, quemadmodum justitia non nisi erga alterum administratur. Cæterum ut fiat sententia nostra clarior, I. ut jam dictum, distinguimus inter Justitiam Externam, & Propriam; & Internam vel Metaphoricam. De priori, non posteriori est hujus loci quæstio. 2. Inter injuriam; & læsionem sui ipsius, seu damnum. Hoc citra præjudicium nostræ sententiæ concedimus, illud negamus. 3. Vel
con:

considerandus est *αὐτόχτισ* ut privatus; vel ut civis: Posteriori modo non sibi ipsi, sed Reipubl. injuriam facit, à quâ etiam pro variis regionum consuetudinibus punitur. Priori modo neque sibi ipsi injuriam infert, sed damnum saltem. Non autem sequitur: Qui seipsum lædit, injuriâ etiam afficit. Quod etiam probat Excell. Dn. D. Wendler: Philos. Pract. pag. 399. & seqq. usque ad pag. 405.

QVÆST. IX.

An jus naturale sit immutabile?

Noli mirari, quod inveniantur nonnulli, immutabilitatem naturæ denegantes, cum non desint illud totum impugnantes. Ita enim argumentantur: Quæ naturalia sunt, ea quoque immutabilia; At nulla sunt jura immutabilia. E. nulla sunt jura naturalia. Sed quàm parum, imò nihil hoc argumentum contra nos valeat, ex suppositis distinctionibus patebit. Cæterum qui jura naturalia mutabilia dicunt, plurima exempla afferunt; quæ in medium studio brevitas proferre, non fert animus. Lector autem eorum cupidus, adeat Heid. System. Phil. Moral. p. 888. Excell. Dn. D. Wendler. Philos. Pract. pag. 394. Magir. in Comment. ad Aristot. Ethicam l. 5. c. 7. & alios. Nos impræsentiarum mentem nostram explicando, distinguimus 1. inter naturalia Jura considerata in sese & simpliciter, & respectu hominum. Priori modo Juri naturali mutabilitatem denegamus, altero modo non rarò contingere concedimus. 2. Inter immutabilitatem Juris naturalis quoad præcepta communia, & quoad eorundem applicationem. Illa semper comitatur Jus naturale: hæc nonnunquam ratione circumstantiarum variat. 3. Inter mutationem veram & apparentem. Hæc Juris naturalis applicationibus frequens; non tamen Juri naturali ipsi. At illa nunquam. Id tamen novissimè observari velim, apud JCtos, Jus naturæ latius sumi, quàm apud Ethicos. Hi enim brutis denegant, illi attribuunt. B. D. Jacob. Mart. Synops. Eth. pag. 415.

B

QVÆ

QVÆST. X.

*An vera amicitia conjunctioni sanguinis
sit præferenda?*

Non desunt exempla, quæ sæpenuerò veros amicos consanguineis imò vitæ propriæ præpositos fuisse probant. At num hoc jure factum, dubium meretur. Ratio potissimum desumi potest exinde, quia Jus sanguinis nullo alio Jure dirimi potest, neque ullâ lege effici, ut qui Pater vel Frater est, Pater vel Frater esse desinat. Magis itaque præferendi videntur consanguinei, qui arctiori vinculo nobis conjuncti sunt, quàm amici, quos fallax quandoque virtutis *Charitatem*, quod in iis deprehendimus, nobis conciliat. Pro componendâ hâc controversiâ, tria hîc præsupponimus. Aut enim 1. consanguinei nobis sunt amici, & præferendi sunt amicis tantùm. Aut 2. sunt nobis non amici, & eo casu præponendi sunt amici candidi, non tamen quoad officia naturam, vitæ corporisq̃ue conservationem spectantia. Consanguineis enim semper arctius conjuncti sumus ob Jus naturæ & sanguinis. Vel 3. Consanguinei nobis sunt non amici. Et tum amicis postponendi Jure sanguinis juncti, attamen quoad officia & beneficia, civilemque conversationem concernentia.

EX POLITICIS

QVÆST. I.

Utrum Politica à jure Publico differat?

Utrò id largimur, magnam esse affinitatem inter Politicam & Jus publicum, non secus ac magnâ cognatione Physica & Medicina invicem tangunt. Exinde autem sequi, nullam differentiam inter eas esse, cave ne statuas. Differunt enim præprimis in hoc, quòd Politica generaliora præcepta tradit, quæ deindè in Jure Publico Specialiter & Particulariter proponuntur ac explicantur. Illa certo jure certisque legibus definita non est, sed ex diversis Politicis authoribus congesta: Hoc verò certis legibus ac statutis Principum confirmatum & traditum, ac consistit imprimis in Aurea Bulla, Recessibus Imperii, Imperatoriisque Capitula-

ulationibus. Cùm autem quandoque confunditur, parum subtiliter & de facto fieri ex superioribus elucescit. Confer Excell. Dn. D. Wendler. Phil. Pract. pag. 199. Wurms; Exercit. J. P. 1. quaest. 1.

QVÆST. II. 7

Num foemina prudentia Politica sint capaces?

Licet in multis juris articulis foeminae deterioris conditionis sint, quam mares, quod passim videre licet; non tamen ab exercitio Virtutum tum moralium tum Politicarum excludendae sunt. De Prioribus hinc non quaero, neque hinc spectat agere (licet experientia evincat piissimis, castissimis, temperantissimis & prudentissimis foeminis nulla ferme secula caruisse) sed de Posterioribus. Verum enim verò licet earum Prudentia Politica cum mascula in eodem gradu non sit, sed in aliquantulum remissiori, tum ob imperfectorum humorum abundantiam, tum ob sensuum ruditatem, corporis mollitiem, animique inconstantiam: Ideò tamen ejusdem prorsus incapaces dicendae non sunt, cum praesertim admirandae prudentiae foeminas extitisse passim exempla probent. Sicco autem pede praetereo Semiramidem, Penthafileam, Artemisiam, Irenem Constantinopolitanam, Margaretam Danicam, aliasque plurimas; & unica instar omnium mihi exemplo erit Elisabertha Angliae Regina. Haec enim XLIV. años tanta dexteritate & prudentia regnavit, ut subditi illam amaverint ceu matrem benignissimam, vicini Principes coluerint ut Regnam sapientissimam, hostes metuerint ut ultricem justissimam, & totus Christianus orbis cum admiratione suspexerit ut pacis & tranquillitatis publicae conservatricem. Subditos non tantum indictionibus non urfit, sed etiam tributa, quae tertio quoque anno exigi consueverant, sustulit. Imò cum Regni ordines aliquando magnam pecuniae summam pro sumptibus Reipubl. necessariis offerrent, illa magnam partem recusavit, ac populo gratias egit, dictitans: Pecuniam in subditorum articulis esse perindè ac in suis. Et tanta floruit prudentia haec Illustris-

Lanſius
Orat. pro
Britan-
niâ. p. 614.
& ſeqq.

ſima Fœmina non tantum p̄cis tempore in regenda h̄c a-
liàs maxime inſtabili Republ. ſed bellitempore in eadem
conſervanda. Cum enim anno ſuperioris ſeculi 88. Philip-
pus II. Rex Hispaniæ tam ſtupendam clasſem triennio terè
elaboratam contra Anglos duceret, ut alter quidam orbis
navigare videretur (continebat enim, ut ex relatione poſt-
modum cognitum eſt, claſſarios millia 32. & ſingulis diebus
impendebantur ducatorum millia 20.) Eliſabetha à Gallia-
rum Rege monita, non ideò deſpondit animum, ſed ſuſpe-
ctos in remota loca relegando, militem conſcribendo, exer-
citurum luſtrando, caſtra obequitando, naves inſtruendo, flu-
viorum ripas propugnaculis muniendo, omnia denique
Palladis & ſtrenuæ Bellatricis munia obeundo, ſibi Angliſ-
que ſuis diligentiffimè proſpexit. Hinc, ut rem maximam
pauciſſimis verbis complectar, talem exitum hoc bellum
fortitum eſt, ut breviffimo tempore, h̄c admiranda claſſis
partim ab Angliſ ita proſtigata, partim naufragiis conquaſ-
ſata domum redierit cadaveriſimillima. In Anglia contra,
Feſto gratiis agendis ad diem 25. Novemb. indicto, Regina
curru triumphali vecta, magnificentiffimè per urbem Lon-
dinenſem triumphavit. Non ergò pœnituit Anglos ſub fœ-
minâ bellâſſe, eique imperium commiſſe, neque, ut opinor,
quisquam à prudentiæ Politicæ capacitate fœminas arcebit,
evidentiſſimo exemplo contrarium edoctus. Nolo autem
exindè argumentari: Fœminæ ſunt capaces prudenticæ Po-
liticæ. Ergo iis ſunt committendi faſces Imperiorum. Diver-
ſæ enim ſunt quæſtiones, nec altera alteram includit. Pec-
liarem igitur explicationem meretur, quam qui deſiderat,
adeat Heid. Syſt. Polit. pag. 343. & ſeqq. It. p. 808. Lipſium l.
2. Polit. c. 3. §. 3. 4. 5. uſque ad finem huius cap. Schönborn. l. 2.
Polit. c. 12.

QVÆST. III.

Num Princeps ſit ſolutus legibus?

Neque omnibus legibus adſtrictus, neque omnibus
ſolutus eſt Princeps. Quodcunque igitur de Principibus
dicitur, quod nullis circumſcripti legibus vivant, id ſaltem

(1) de.

(1) de civilibus legibus, non de divinis & naturalibus.
2. quoad civiles de vi directiva, non coactiva intelligen-
dum est. Licet enim Princeps sit Dominus aliorum, DEO
tamen est subditus, & secundum divina præcepta vivere
tenetur, quæ si servare negligit, aut temerè violat, humanis
pœnis utut coërceri nequeat, tutus scil. imperii potestate,
DEO tamen impunè id non aufert, sed eò graviolem sentit
vindictam, quò gravius peccavit, & pluribus peccandi occa-
sionem suis Exemplis præbuit. Similiter de legibus J. Na-
turalis statuendum; à quibus absolutus non est. Civis enim
est mundanus, & naturæ obnoxius, neque quoad naturam
impari cum cæteris hominibus conditione censetur. Quæ
igitur ex J. Naturali dependent, iis etiam tenetur, & vim
inferre nequit, nisi divinam ultionem, ut alii improbi Princi-
pes, incurrere velit. De legibus autem civilibus aliter judi-
candum est. Vel enim sunt universales, quæ ad totam civi-
tatem spectant, & ab eâ servari debent: Vel sunt Particula-
res, certo alicui Ordini vel Numero civium lata. His solu-
tus Princeps est omninò: Illis verò adstrictus; non quidem
directè, sed per reflexionem aut obliquam obligationem,
quatenus scil. ut pars universitatis consideratur. Et hisce
satis, ut opinor, explicata erit vulgatissima hæc quæstio: An
Principes vivant exleges? cujus in affirmativâ defendendâ
quidam nimis duri sunt, & Principes omnibus legibus sub-
jiciunt. Quidam verò in negativâ nimis faciles eos indistinctè
exemptos faciunt. Quomodo igitur inter hanc Scyllam &
Charybdim media via tutò sit navigandum, præter supra di-
cta colligere licet ex Arnis. l. 1. d. Jurib. Majest. c. 3. Tim-
pler. Polit. l. 5. c. 1. quæst. 1. Heider. System. Phil. Polit.
pag. 562. & seqq pag. 841. & seqq. Et Wurms. Exercit. 3. J. P.
quæst. 1.

QVÆST. IV.

*Vtrum subditi Magistratui suo per omnia obe-
dire debeant?*

DEO sine exceptione, Principibus cum exceptione

B 3

obe-

obediendum est. Locum autem tum demum exceptio habet, quando Princeps merè impia & injusta præcipit, bonique Principis naturam exuit. Tunc enim DEO magis obsequentes simus, quàm hominibus, & salvâ conscientia legibus istis, conscientiam nostram non obligantibus, recusare possumus. Confer prætereà Timpler. Polit. l. 5. c. 3. quæst. 5. Liebenthal. Coll. Polit. exercit. 15. quæst. 1. An autem subditis liceat Principi resistere, contra eum arma movere, solio deturbare, imò, si necessitas urgeat, vita exuere, si ad impia perpetranda eos cogere velit, nolo sub hac quæstione affirmari. Diversa enim maximè sunt hæc: Magistratui impia præcipienti, non obedire: & vim illi inferre, ferreaque manu resistere. Liebenthal. l. c. Consuli tamen, si lubet, poterit Heider. system. Polit. pag. 963. & seqq. Arnis. de authorit. Princ. inviolab. per totum. Magnif. Dn. D. Ziegler. Regicid. Anglic. Exercit. 3. 4. 7. & 8. Timpl. Polit. l. 5. cap. 3. quæst. 9.

QVÆST. V.

Vtrum in benè constitutâ Republ. peregrinatio concedenda sit?

In utramque partem acriter de hac materia disceptatur; Et quanquam non negandum sit, multa incommoda peregrinationes afferre, dum peregrinantes quasi patriæ suæ, Parentum, propinquorum, linguæq; vernaculæ contemtores existunt, tempus, utilioribus rebus impendendum, tam inutiliter consumunt, se ipsos variorum periculorum dubiæ aleæ exponunt, oculos paternos miserè ex hauriunt, mores peregrinarum nationum imbibunt, iisq; rem publicam inficiunt: Unde postea luxus vestiarius, indigenæq; linguæ turpis mutatio, inauditi morbi & contagia, immò quandoque hæresis in Rempubl. introducitur, & quæ innumera alia mala inde oriri solita Lansius notat in Consult. de Principat. inter Provinc. Europ. pag. 18. 19. & seqq. usque ad pag. 28. Hæc, inquam, incommoda, licet peregrinatio secum trahere soleat, suis tamen egregiis commodis non prorsus defraudanda est. Non enim peregrinationem inter causas prudenten-

dentia civilis comparanda numerare veretur Heid. Syst. Phil. Polit. pag. 17. Quam aliàs, si per se res mala esset, absque dubio omisisset, & cavendam esse, seriò monuisset. At sanè multum prodest & juvat peregrinationis limà asperiusculos mores expoliisse, domesticam rusticitatem extero civilitatis cultusque sale, macerasse, & variarum nationum leges, statuta, consilia, linguam, mores, ingenia, ritus, consuetudines &c. cognovisse. Non tantùm enim talis exquisiti consilarii & Legati partes agere, aliaq; publica officia exequi potest: Sed & exindè animũ ad varios fortunæ casus induratũ, veræq; prudentiæ cortice obductũ sibi acquirit. Schönborn. l. 1. Pol. c. 3. Quod igitur de peregrinationis incommodis objicitur, id non intelligendum est, ac si peregrinatio in se mala sit, adeoque nullum usum habeat; sed saltem de abusu, immoderatã peregrinatione, ejusque accidentibus audiendum est. Propter abusum autem non statim tollendus est usus, nisi Philosophiam, aliasque egregias disciplinas ob eandem causam tolli velis. Cæterum, quæ ante peregrinationem, in peregrinatione ipsã, & post eam exactam observanda veniant, consuli velim Timpler. Polit. l. 4. c. 5. quæst. 16. sub fine, plurimum lucis huic quæstioni inferentem.

QVÆST. VI.

An Magistratui liceat veram religionem armata manu defendere?

Nulla inter omnes causas belligerandi justior est, quàm religionis defensio. Hinc sacra ejusmodi bella læpius nominantur, & aliis bellis graviora & diuturniora esse solent, uti notat Keckerm. System. Polit. p. 530. Non tam enim opes, vel vita corporalis, sed æterna felicitas, vitaq; animæ periclitatur. Hinc facit, quod religio fundamentum, vinculum & propugnaculum Reipubl. dicatur, quã eversã, dirupta vel expugnata de ipsã Reipubl. quin actum sit indubiè sequitur. Nec obstat, quod religio spiritualis res sit, ideoque spiritualibus armis defendenda. Id enim & nos statuimus, ut Religio prius à peritis Theologis defendatur, quod, si non sufficit contra Hetero-

Heterodoxos, iiq̄ue nefariam violentiam adhibere conantur, nonne laceſſitus vim vi repellere liceat? Sanè non aliud natura, ſummaq̄ue neceſſitas ſuadet. At quid ſi ſubditi veram religionem rejecerint, licebitne Principi ad recipiendam eos vi cogere? Ne quaſtiones confundamus, commendo hìc Keckerm. Polit. p. 523. & ſeqq. Timpl. Polit. l.4. c.2. quaſt. 3. & 5.

QVÆST. VII.

An Conſiliarius quoad eventum conſilii teneatur?

Ut bonus eventus belli non ſemper bonam cauſam ſequitur, ſed etiam quandoq̄; iniqua: Sic quoq̄; optima conſilia interdum peſſimū ſortiuntur exitum, peſſima contra optatiſſimum. Non igitur ex eventu res iudicanda, ut vulgus facere ſolet, nec ob felicem ſucceſſum ſtatim conſilium malum culpandum eſt. Fortuna enim humanarum rerum illa præpotens domina, contra rationes noſtras conſilia nonnunquam ſubvertit, fauſtoq̄ue ſucceſſu exiit. Præter meritum igitur Principes conſiliarios ſuos impoſtores accuſant, ſi conſilia data citra ſpem mala cecidère, non cogitantes conſilia dare eſſe quidem hominis, non autem felicem eventum præſtare; quippe hic in DEI, non conſultoris manu poſitus eſt, ſecundum iſtum Verſiculum:

Conſilium prudens, occaſio commoda, felix
Exitus, unius ſunt tria dona DEI.

Aliter autem iudicandum, ſi Principi conſilium diſplicuit, & conſiliarius obſtinatè Ipsi ad id ſuſcipiendum perſuaſit, ſeque de felici eventu obligavit. Quò caſu excuſandus non eſt. Adde Liebenth. Coll. Polit. Exercit. II. quaſt. 7. Lipſ. l. 3. Pol. c. 8. §. 19. & in notis. Braudlacht: Epit. J. P. l. 4. c. 2. §. 17.

QVÆST. VIII.

An Princeps inter ſubditos ſuos diſcordiam ſeminare debeat?

Catonem ferunt inter ſervos leves diſſenſiones & ſuſpiciones ſparſiſſe, ut ſe mutuò timerent, nec aliquid mali moliri

moliri audeant. Pari modo suadent quidam Principi inter subditos semina suspicionum de ipsis invicem spargere, ne, dum discordes sunt, tam facile ad seditiones movendas conspirare possint. Huc refer & illud quod Machiavel. asserit, discordias quæ inter plebem & senatum Romanum fuerunt, occasionem dedisse, ut ea Respubl. libera simul & potens facta sit. At sanè cōcordia suavis est harmonia in societate civili, quam temerè turbare Principi piaculum ferè sit. Contra, quod exemplū Catonis attinet, nihil ad hanc rē confert. Non enim est faciendum malū (quale est seminare inter cives discordiā) ut indè emergat bonum (puta; aversio seditionum.) Pariter nihil valet assertio Machiavelli. Civium enim discordiam comendare tanquam utilem Reipubl. quòd hoc modo seditiones evitari possint, non aliter est ac scelera laudare, quod causam bonis legibus præbeant. Negamus præterea quod dissensio civium per se potentem Rempubl. efficiat: sed si quid contingit, id merè fit per accidens. Adde, quod meliora remedia præter hoc dentur ad stabiliendam Rempubl. securitatemque comparandam, quibus potius neglecto hoc operam dandam censemus. Junge his dictis Timpler. l. 5. Pol. c. 3. quæst. ult. Arnif. l. 2. doctrin. Polit. c. 4.

QVÆST. IX.

*An Christianis bellum gerere
liceat?*

In hac quæstione tractanda hoc imprimis præsupponendum est, non de omni bello nos loqui, sed de eo, quod ex justa causa fuit, & quod omnibus aliis remediis frustra tentatis, ad tuendam Rempubl. arcendamque hostium injuriam suscipitur. Hoc Christianis licere haud dubito asserere cum Keckerm. Pol. p. 446. Liebenth. Coll. Polit. Exercit. 14. quæst. 5. & Timpler. Polit. l. 4. c. 10. quæst. 2. Fusiùs contra adversariorum objectiones disputante.

C

QVÆST.

QVÆST. X.

*An bellum pro alieni populi defensione
suscipiendum sit?*

Contingit quandoque, ut Respublica, quæ Jure propinquitatis vel fœderis sanctione Principem attingit, extremâ violentiâ opprimatur. Huic igitur succurrere tam christiana charitas & misericordia, quam Justitia & fides in percussio fœdere data requirit. Id tamē cavendū est Principi, subsidium ferenti, ne sub specie & prætextu justæ comiserationis spe privati lucri arma suscipiat, populum miserum miserorem efficiat, ejusque ditionibus inhiet, quod olim Romanos fecisse ingenuè fatetur Cicero l. 3. de Republ. in fragment. ex Non. Noster, inquiens, populus, sociis defendendis, terrarum jam omnium potitus est. Verus enim sic finis intervertitur, à quo christiano Principi recedere nefas sit. At dices: Principi suorum saltem subditorum, non aliorum curam & defensionem à DEO esse commissam, E. non pro alio ad arma confugiendum. Nos cum Lipsio defensionem aliam constituimus propriam, aliam alienam vel pro sociis, vel pro oppressis. Pro sociis, si in fœdere ita conventum, ut uter lædatur, alter simul læsus censendus sit, quin arma defensoria capessere liceat, non dubito, cūm fides data ad hoc impellat. Pariter oppressis propinquis opitulari commune societatis vinculum jubet. Hinc Cicero l. 1. de Offic. eum, qui non defendit nec obsistit, si potest, injuriæ, tam esse in vitio censet, quàm si Parentes, aut patriam, aut socios deserat. Plura vide apud Timpler. Pol. l. 4. c. 10. quæst. 8. Lips. l. 5. Pol. c. 4. §. 6. 7. & 8.

EX OECONOMICIS.

QVÆST. I.

An Oeconomica differat à Politicâ?

Affirmativa negativâ est verior, quoniam Oeconomica à Politicâ distinguitur 1. Subjecto. 2. Fine. 3. Prioritate naturæ, & 4. Multitudine imperantium; quorum in civili societate plures, in domestica non nisi unus spectatur. Non au-

autem nos moveat ab hâc sententiâ recedere, quod domus etiam sit pars civitatis, & per consequens, tractatio domûs pertineat ad tractationem civitatis. Easdem enim res diversô modô considerari posse, non absurdum est. Sic & hic domus dupliciter spectatur, uno modo absolutè, quatenus ex familiâ citra respectum ad civitatem constat: Altero modo quatenus pars est civitatis. Liebenth. Coll. Polit. exercit. I. quæst. 4.

QVÆST. II.

Vtrum pater familiâs sit pars familiae?

Familia quandoque strictè sumitur, pro cœtu hominum sub patrisfamilias imperio vivente: quandoque latè, pro tali societate ex patrefamilias & ipsi parentibus constante. Priori significatione accipiuntur adversariorum argumenta, quâ nos quoque patremfamilias partem suæ familiæ esse negamus. Posteriori verò affirmamus.

QVÆST. III.

Vtrum calibatus sit præferendus conjugio?

Longâ serie incommoda conjugii enarrat Arnif. de Jure Connub. c. 1. Sect. 3. quibus ex ejusdem aliorumque sententia commoda multis parasangis præferimus. Fundamentum enim familiæ est conjugium, & quo sublato, nulla societas quin diutius constare queat, imò certissimus humani generis interitus brevi futurus sit, haud dubitandum est. Et quanquam non negandum, vitam conjugalem, multis molestiis obrutam esse; ideò tamen ejuranda non est, cum etiam cælibatus malis prematur, si non paucioribus, saltem eò gravioribus, quò propius in detrimentum animæ vergunt. Mala autem, quibus matrimonium repletum esse dicitur, non eidem per se insunt, sed duntaxat per accidens, neque propter incommoda privata commoda

publica negligenda sunt. Porro, quod mulierum malitiam, & pluralitatem malorum conjugii concernit, utrumque non simpliciter verum est. Non enim quarundam mulierum malitia ad universalitatem restringenda est, neque omnibus jucunditatibus conjugium vacare credendum est. Plura vid. apud Arnif. l. c. & sect. seqq. Ibidem etiam explicantem, quo sensu calibatus conjugio præferendus sit. Liebhenth. exerc. 2. Colleg. Polit. quæst 3.

QVÆST. IV.

An. Conjugia sint fatalia?

Dum Epicuræorum sententiæ renunciâmus, & conjugia à divinâ providentiâ regi statuimus, non causas secundas, & media, ut : preces, prudentem consultationem, consensum legitimum &c. simul exclusa esse volumus. DEUS enim sua bona hominibus non nisi per media concedit, quæ si negliguntur, & cæco arbitrio matrimonium quis contrahit, idque malum eventum nanciscitur, non DEO fieri permittenti, sed sibi ipsi culpa attribuenda est. Schönb. Lib. I. Pol. c. 6.

QVÆST. V.

Utrum honesta Matrona mortuo Marito præter lesionem famæ alteri nubere possit?

Tenentur quidam eo errore, ut nuptias secundas ceu inhonestas damnent, Viduisque iis abstinere præcipiant, nisi notam ignominia sibi inurere velint; quod Romani, aliaque gentes putabant, quæ viduæ maxime dedecori esse ducebant, si alteri nupsisset, contra (quod exemplum Cornelia, Valeria & Porcia docet) eas insigni laudum præconio honestabant, quæ perpetuæ viduitati se devovissent. Verum enim verò quanquam non negemus, non infimam laudem eam deportare, quæ amorem mortui conjugis, liberorumque superstitum, quibus facile postea injuria fieri pos-

possit, votis secundis præfert. Non tamen ideò ignominia notâ illam viduam laborare dicendum est, quæ matrimonium reiterat. Digamia enim hæc per se res mala non est, sed tam sancta & honesta, non aliter ac primum matrimonium. Adde, quod interdum viduæ certis ex causis moveantur alteri nubere, dum quasdam rei familiaris amplitudo, & servorum perfidia, quasdam copia hæredum sine hæreditate relictorum, nonnullas denique liberorum desiderium ad reiterandum conjugium impellit. Citra meritum igitur iniquus censor viduas injuriâ afficit, qui eas ob nuptias secundas statim suspectæ famæ insimulat. Aliter tamen judicandum est de iis, quæ præproperâ festinatione intra luctûs annum ad vota secunda ruunt. Id an honestè fiat, vel sine probro, nolim aliundè æstimari, nisi ex publicâ famâ, & dictariis, quæ vulgò in hæc præcoces nuptias jactari solent. Arnif. de Jure Connub. c. 5. sect. 3. 4. 5. & 6.

QVÆST. VI.

Vtrum Parentes magis ament liberos, quàm liberi parentes?

Non dubitamus id asserere, 1. quia liberi sunt quasi partes Parentum. 2. in ipsis vivunt. 3. sunt tanquam signa & testimonia virtutis procreatricis Parentum. 4. quemadmodum artifices chariùs habent opus suum, quàm ab opere chariùs habeantur, si animatum fieret: Ita Parentes, qui instar artificum sunt, liberos suos, effecti vices obtinentes, magis amant, quàm redamantur. 5. quia benefactorum amor major esse solet in beneficiis affectos, quàm contra. 6. quia in liberis vivit memoria Parentum. Confer Arnif. l. 1. d. Republ. c. 4, sect. 2. Magir. Comment. in Aristot. Eth. l. 8. cap. 12.

QVÆST. VII.

An matris amor major sit, quàm patris?

Matris amor rectè præfertur paterno 1. quia majori labore mater liberos acquirit. 2. majorem quàm pater certitu

titudinem habet, quod eorum sit mater. 3. frequentius cum
iis conversatur, undè major amor exoritur. Nec obstat, quod
paternus amor passim summus dicatur. Ita enim amorem
patris & matris distinguere solent, quod illius constantior,
hujus verò ferventior existat. Junge Timpler. Oecon. l. 2.
c. 4. quæst. 3.

QVÆST. VIII.

*Vtrum Parentes adhuc in liberos jus vitæ & ne-
cis habeant, & num jure iis dem-
tum sit?*

Non tantum de hâc quæstione J.Cti & Politici, sed &
Oeconomici disceptant, quatenus tractatio potestatis pa-
tris familiâs in personas domesticas, quales etiam sunt li-
beri, ad Oeconomicam spectat. Oeconomicè igitur hanc
quæstionem tractandam suscipimus, & negamus, Parentes
hodiè Juris vitæ & necis in liberos gaudere, quod licet ex
multis J. Civil. legibus probare possemus, ne tamen limites
officii nostri transgrediamur meritò omittimus. Quod
autem jure iis adempta sit hæc potestas, id patet 1. quia quin-
to præcepto divino, quo occidere prohibetur, repugnat. 2.
quia hæc potestas est tyrannica, in qua consistere non de-
bet. 3. quia privatæ personæ jus occidendi absque authori-
tate Magistratûs non est concessa. Arnif. l. 1. d. Republ.
cap. 4. sect. 2.

QVÆST. IX.

*An liberi Parentibus per omnia obedire
debeant?*

Quod suprâ de Magistratui, impia & injusta præcipi-
enti, non obediendo statuimus, id rectè huc referri potest.
Distinguendum est tamen inter malum, quod præcipitur,
verum: & apparenter tale. De priori, non posteriori hîc lo-
quimur. Deinde inter denegationem obedientiæ vere-
cundam, & lenem: & malitiosam, vel importunam. Illa li-
beros decet; hæc dedecet. Arnif. l. 1. de Republ. cap. 4. sect. 5.
Timpler. Oecon. l. 2. c. 4. quæst. 23. Magir. Comment. in Arist.
Eth. l. 9. c. 2.

QVÆST.

QVÆST. X.

*An patri familiâs omnium domesticarum rerum
curam gerere conveniat?*

Affirmamus id rationibus apud Aristotelem l. 1. Oecon. c. 6. & Timpler. l. 2. Oecon. c. 4. quaest. 2. legendis, Patrem familias rei suæ familiaris curam suscipere debere: Si non semper immediatè, saltem mediatè per alios, cum Matrefamilias, spectatæque fidei procuratore hoc onus dividendo. Notamus propterea, per hanc curam generalem illam inspectionem omnium rerum, quæ in domo fiunt, intelligi; non specialem, multò minus executionem, quæ patrem familias omninò dedecet: cum quædam opera mulieribus, quædam servis competant. Quibus præmonitis, quaestioni huic, ut opinor, erit satisfactum, & Disputationi nostræ sic finis impositus.

SOLI DEO GLORIA!

Ad

*Politisimum Dn. Respondentem,
Amicum meum.*

Conscendit natu major mea pulpita frater;

Hæc sequitur natu talia facta minor.

Ob natos tantos domus hæc cum matre triumphat;

Docto nil nato gratius esse potest.

Michael Wendelerus.

D. & P. P.

Ad

*Ad Eximium, Doctissimum
Politissimum,
DN. HEINRICUM BEINRADUM,
Dresdens. Misnic.
Ex Philosophia Practica Dispu-
tantem.*

Sic BEINRADE Tuos nifus agnoscere sanos
Nullus non poterit ! Sic benè res geritur !
PHILOSOPHIA Tibi quantum sit **PRACTICA**
cordi,

Hic labor ingenuus, docta que lingua probat.
Scilicet ut multis **JURISPRUDENTIA** rebus
Indiget, alta petens, sic amat hoc studium.
Quid quod nonnunquam rationes inde trahendæ,
Quas non suppeditant jura subinde Tibi.
PORRO VIRUM, CIVEMQUE BONUM, quem **JURA**
requirunt,

Hæc Ars efformat, **PUBLICA RES** acuit.
Stes gravis iccircò, nifu que immotus eodem.
Tales quippe **VIROS PATRIA** sollicitat.

*Dieterich Coch.
7. II. D.*

Ad Per-Eximium atque Politissimum
DN. RESPONENTEM

Fautorem ac Commensalem honorandum.

Hæc *Tuum nomen Tua Miscellanea Pindo,
Beinrade, inscribunt ; docta Minerva probat.
Sic hominum vivi semper volitare per ora
Possumus : hoc verus tramite tendit honor.*

P R Æ S E S.

05 A 1154

ULB Halle

3

003 766 403

1019

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

05

V.
TIONES

TICA
OPHIA
CTÆ

SIDIO

PRÆEXIMI,

IS MICHAEL-
BENS

HILOSOPHICÆ AD-
TISSIMI,
IS, ET AMICI SUI
LENDI

licè pro virili
et

ENRAD/
D:

diem 29. Junii
OC. LXI.

IS MATTHÆI
LIL

